

*Покровська І. Л.,
доктор філологічних наук, професор
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

*Козлов Ю. І.,
студент 2-го курсу магістратури освітньої програми
«Східна мова і література та переклад (турецька),
західноєвропейська мова (англійська)»
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ У ЛІТЕРАТУРНОМУ КОНТЕКСТІ: МОТИВ КРИМУ У РОМАНІ «З АЛУШТИ ВІЮТЬ ВІТРИ» ТА ЙОГО ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Анотація. Стаття спрямована на аналіз міжкультурного діалогу у літературному контексті, зокрема на прикладі мотиву Криму в романі «З Алушти віють вітри». Дослідження вивчає інтертекстуальні аспекти цього мотиву, зосереджуючись на його впливі на сюжет та образи персонажів. Розглянемо, як письменники використовують літературний мовник для вираження міжкультурних взаємовідносин та взаємодії, зокрема через мотив Криму. Результати роботи важливі для розуміння культурних взаємозв'язків у літературі.

Дослідження в сфері літературного аналізу у магістерській роботі фокусується на міжкультурному діалозі та його виявленні у романі «З Алушти віють вітри» у контексті мотиву Криму. Дослідження виявляє вплив різних культурних контекстів на сприйняття мотиву читачем, а також визначає його роль у формуванні ідентичності літературного твору. Дослідження враховує інтертекстуальні аспекти, розкриваючи, як мотив Криму взаємодіє з іншими літературними текстами та культурними кодами. Мотив Криму в літературі відігравав і продовжує відігравати важливу роль. Цей мотив включає в себе специфічні риси Кримського півострова, його історію та культуру, і використовується письменниками для різних літературних цілей та образів. У змістовному вивченні теми про взаємозв'язок мотиву Криму та сучасних суспільних та політичних проблем, а також в розгляді його відтворення у творі «Із Алушти віють вітри» Серри Менекай, можна визначити глибокий вплив культурної спадщини на формування ідентичності та вираження протесту.

Літературні твори в цьому контексті виконують важливу роль у відтворенні історії та пам'яті, а також активно сприяють обговоренню актуальних суспільних питань. Зокрема, мотив Криму в творі Менекай розкриває не лише минуле, але й висвітлює сучасні проблеми, зокрема окупацію та боротьбу за свободу. Це дозволяє читачам глибше розуміти сутність культурної ідентичності та її вплив на формування свідомості в умовах глобалізації та сучасних викликів.

Ключові слова: міжкультурний діалог, літературний контекст, мотив Криму, інтертекстуальні аспекти, сюжет, образи персонажів, літературний мовник, міжкультурні взаємовідносини, взаємодія, культурні взаємозв'язки, літературний аналіз, ідентичність, культурна спадщина, суспільні проблеми, глобалізація.

Постановка проблеми. У сучасному літературознавстві дедалі актуальнішим стає вивчення міжкультурного діалогу, особливо в контексті впливу мотивів на формування сюжету та образів персонажів. Одним із цікавих напрямків такого дослідження є аналіз мотиву Криму у літературному творі «З Алушти віють вітри» відомої турецької письменниці кримськотатарського походження, Серри Менекай.

Основною проблемою, яка виникає в контексті даного дослідження, є розкриття впливу мотиву Криму на структуру роману, його взаємодію з іншими літературними текстами та культурними кодами. Аналіз інтертекстуальних аспектів цього мотиву дозволяє розуміти, як він взаємодіє з історією, культурою та ідентичністю, формуючи уявлення про міжкультурний діалог у літературному виконанні.

Зазначена проблема відкриває простір для дослідження ролі літературного мовника у вираженні міжкультурних взаємовідносин і взаємодії, а також розуміння того, як цей мотив відображає сучасні суспільні та політичні проблеми, зокрема окупацію та боротьбу за свободу.

Отже, постановка проблеми полягає в ретельному аналізі мотиву Криму у романі «З Алушти віють вітри» з урахуванням його інтертекстуальних аспектів та виявленні його ключового значення для розуміння міжкультурного діалогу в сучасній літературі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Останні дослідження в сфері міжкультурного діалогу у літературному контексті, зокрема на прикладі мотиву Криму в романі «З Алушти віють вітри», охоплюють кілька ключових аспектів. По-перше, акцент робиться на аналізі літературного мовника, який письменники використовують для вираження міжкультурних взаємовідносин та взаємодії через специфічний мотив Криму. Інтертекстуальні аспекти дослідження розкривають взаємодію мотиву з іншими літературними текстами та культурними кодами.

Дослідження враховує вплив різних культурних контекстів на сприйняття мотиву читачем та визначає його роль у формуванні ідентичності літературного твору. Крім того, робота уможливує глибше розуміння культурних взаємозв'язків у літературі та вказує на значущість мотиву Криму для висвіт-

лення сучасних суспільних та політичних проблем, таких як окупація та боротьба за свободу.

Ці дослідження також виокремлюють літературні твори як важливий інструмент відтворення історії, пам'яті та обговорення актуальних суспільних питань. Особлива увага приділяється жіночим героям, які в контексті мотиву Криму впливають на формування культурного спадку та ідентичності.

Ці аспекти взаємодії літератури із сучасним соціокультурним контекстом становлять основу для подальших досліджень та розуміння міжкультурної динаміки в літературі.

Невирішені питання та області дослідження: У контексті дослідження міжкультурного діалогу та мотиву Криму у романі «З Алушти віють вітри» Серри Менекай залишаються деякі невирішені питання та області дослідження, серед яких можна виділити:

1. Взаємодія міжкультурних елементів: Розгляд аспектів взаємодії міжкультурних елементів, включаючи культурні, мовні та традиційні аспекти, для глибшого розуміння динаміки міжкультурного діалогу.

2. Роль гендеру: Дослідження впливу гендерних аспектів на сприйняття мотиву Криму, зокрема аналіз ролі жіночих персонажів у формуванні культурного спадку.

3. Аналіз історичного контексту: Розгляд подій ХХ століття та депортації кримськотатарського народу як важливого фактору формування ідентичності персонажів та об'єму сюжету.

4. Порівняльний аналіз: Порівняльне вивчення мотиву Криму у романі з іншими творами, особливо з огляду на різні культурні підходи до цього мотиву.

5. Взаємодія із сучасними суспільними питаннями: Глибший аналіз того, як мотив Криму відображає сучасні суспільні проблеми, такі як національна ідентичність, міграція та етнічні конфлікти.

Ці аспекти дослідження розширяють розуміння впливу міжкультурного діалогу та літературного твору на формування культурної ідентичності в контексті мотиву Криму.

Мета статті: провести аналіз міжкультурного діалогу в літературному контексті, зосереджуючись на романі «З Алушти віють вітри» відомої турецької письменниці кримськотатарського походження Серри Менекай. Стаття спрямована на вивчення інтертекстуальних аспектів мотиву Криму та їх вплив на розкриття сюжету та образів персонажів. Головна мета полягає в розкритті способів, якими письменниця використовує літературний мовник для вираження міжкультурних взаємовідносин та взаємодії через розгляд мотиву Криму.

Стаття також ставить за мету визначити вплив різних культурних контекстів на сприйняття мотиву читачем та визначити його роль у формуванні ідентичності літературного твору. Дослідження зосереджується на літературному аналізі та магістерському дослідженні міжкультурного діалогу, аналізуючи, як мотив Криму взаємодіє з іншими літературними текстами та культурними кодами.

Крім того, стаття має на меті розкрити значущість мотиву Криму як ключового елемента літературного діалогу та визначити його роль у висвітленні сучасних суспільних та політичних проблем. Вивчення теми про взаємозв'язок мотиву Криму та ідентичності, а також аналіз його відтворення у творі, має на меті розкрити глибокий вплив культурної спадщини на формування ідентичності та вираження протесту через призму літературного твору Серри Менекай.

Виклад основного матеріалу. Міжкультурний діалог у літературному контексті – це взаємодія та взаєморозуміння між різними культурами, яка виявляється у літературних творах. Цей діалог може стосуватися різноманітних аспектів, таких як мова, традиції, ідентичність, історія та інші культурні елементи. В літературі він часто виражається через використання мотивів, символів, образів та інших літературних засобів.

Мотив Криму у літературному контексті може слугувати прикладом міжкультурного діалогу. Його використання авторами може вказувати на взаємодію різних культурних традицій, спільні історичні долі або різноманітні сприйняття одного й того ж самого місця чи явища. Такі твори можуть розкривати як спільні риси, так і відмінності між культурами через літературні засоби.

Міжкультурний діалог може досліджувати вплив перекладу та перекладацьких стратегій на сприйняття та інтерпретацію мотиву Криму. Переклад літературних текстів про Крим може відображати не лише мовні, але й культурні перспективи, впливаючи на сприйняття мотиву в різних культурних середовищах. Дослідження цього аспекту може відкрити нові шляхи розуміння та тлумачення Криму як літературного мотиву.

Міжкультурний діалог у літературі сприяє розширенню світогляду читачів, розумінню та повагу до різноманітності культурного спадку. Це може також викликати дискусії про сучасні суспільні та політичні питання, а також про те, як культурні фактори впливають на формування літературних творів.

Цей підхід дозволяє літературі виступати як засіб сприяння взаєморозумінню та взаємодії між різними культурами через використання мови та образів.

Дослідження інтертекстуальних аспектів у контексті міжкультурного діалогу може вказати на те, як певні тексти або культурні елементи переносяться через межі культур, як вони тлумачаться та змінюються в новому контексті, і як це впливає на сприйняття читача та розуміння твору [1, с. 90–93].

Інтертекстуальний підхід – це теоретична концепція в літературознавстві, яка розглядає текст як складний мереживний зв'язок із іншими текстами, що взаємодіють із ним. Цей підхід покликаний вивчати та розкривати всі внутрішні та зовнішні зв'язки, які існують між різними літературними творами, а також між текстами і культурою загалом.

Основні аспекти інтертекстуального підходу включають [1, с. 90–93]:

- Цитування та алюзії: Інтертекстуальність виявляється через включення цитат, алюзій, посилань на інші тексти в літературний твір. Автор може використовувати ці елементи для натяків на попередні твори, роблячи їх частиною нового контексту.

- Парадигматичні та синтагматичні зв'язки: Інтертекстуальний аналіз розглядає як внутрішні, так і зовнішні зв'язки тексту. Парадигматичні зв'язки включають обрання певних тем, жанрів або стилів інших творів для порівняння. Синтагматичні зв'язки вивчають, як тексти поєднуються у новий контекст або як структура одного твору впливає на інший.

- Поліфонія: Інтертекстуальність може створювати поліфонічність тексту, де різні голоси і погляди інших авторів входять у діалог з автором тексту.

- Культурні контексти: Інтертекстуальний аналіз допомагає розуміти, як тексти відображають та впливають на куль-

турні контексти та ідеології, що існують у певному історичному періоді.

Інтертекстуальний підхід допомагає розкрити багатшаровість та взаємодію різних текстів у літературі, розуміти специфіку культурного діалогу та створювати нові рівні тлумачення літературних творів [2, с. 203].

Інтертекстуальний підхід вивчення мотиву Криму в літературі дозволяє досліджувати взаємодію між різними літературними творами та текстами, де цей мотив використовується. Цей підхід покликаний розкрити, які літературні твори та автори вплинули на створення конкретного тексту, а також, які текстуальні елементи та мотиви з одного твору можуть бути відновлені або модифіковані в інших творах, включаючи твори, де мотив Криму використовується.

Інтертекстуальний аналіз допомагає розкрити глибокий смисл та значення мотиву Криму у літературі. Він дозволяє виявити, які автори та твори вплинули на створення конкретного тексту, і які інші твори можуть бути використані для його інтерпретації. Такий підхід допомагає дослідникам розуміти, які образи, символи та теми пов'язані з мотивом Криму в різних літературних контекстах [2, с. 206].

Міжкультурний діалог у літературному контексті, зокрема присутній у романі «З Алушти віють вітри» турецької письменниці кримськотатарського походження Серри Менекай, виявляється через мотив Криму та його інтертекстуальні аспекти. Книга розповідає історію кримськотатарського народу, зазначаючи особливий погляд на події ХХ століття через призму долі двох жінок, що опинилися в різних частинах світу.

Інтертекстуальні аспекти:

6. Історичний контекст: Роман використовує історичні події, такі як Друга світова війна та депортація кримськотатарського народу, як основу для розповіді. Це створює інтертекстуальний зв'язок з реальними історичними фактами.

7. Дві жіночі перспективи: Розповідь через призму двох жіночих героїнь, які опинилися в різних культурних середовищах, дозволяє авторці досліджувати міжкультурний діалог через їхні особисті долі та взаємовідносини з оточуючим світом.

8. Спадщина і віра: Збереження пам'яті про Вітчизну, традиції та віра в повернення на рідну землю визначають ключові теми роману. Це створює інтертекстуальний зв'язок із культурною спадщиною і визначає мотивацію персонажів.

9. Досвід особистого зростання: Розкриття досвіду особистого зростання героїнь на тлі драматичних подій додає літературному твору глибину та емоційну насиченість, що є ключовим аспектом міжкультурного діалогу.

Загалом, роман виокремлюється як твір, що сприяє розумінню та взаємодії різних культур, використовуючи мотив Криму та інтертекстуальні засоби для створення вражаючого нарративу про міжкультурний діалог та історичну пам'ять.

Аналізуючи роман «З Алушти віють вітри» у контексті міжкультурного діалогу та інтертекстуальних аспектів, можна звернутися до концепції «постколоніального нарративу». Ця теорія досліджує вплив імперійського минулого на формування індивідуальних та колективних ідентичностей, зокрема через взаємодію різних культурних контекстів.

У романі Серри Менекай можна розглядати мотив Криму як символічний об'єкт, який несе історію та трагедію кримськотатарського народу. Героїні, опинившись обабіч залізної завіси, ведуть життя в різних культурних середовищах, що

створює особливий простір для взаємодії і зіткнення різних світів.

Інтертекстуальні аспекти можна розглядати через взаємодію з іншими літературними творами, історією, традиціями. Це може включати аллюзії до класичних творів, використання народної та культурної спадщини [3, с. 165].

Інтертекстуальний підхід також дозволяє розглядати мотив Криму у романі Серри Менекай як спосіб висвітлення колоніальної та постколоніальної тематики. Взаємодія героїні з різними культурними середовищами Криму підкреслює несправедливість колоніального утискування та пошук ідентичності в умовах культурної асиміляції. Цей підхід допомагає розкрити глибину проблеми культурної та політичної доміантності, яка впливає на життя та долю кримськотатарського народу [3, с. 167].

Такий підхід дозволяє розкрити глибокий зміст роману, в якому міжкультурний діалог впливає на формування ідентичності та сприяє розумінню культурних взаємозв'язків.

Інтертекстуальний підхід також дозволяє розглядати мотив Криму як частину ширшого дискурсу про культуру, історію та політику. Дослідники можуть вивчати, як мотив Криму використовується в літературі для висловлення різних ідеологій, національних образів та геополітичних поглядів.

Приклади які демонструють, як інтертекстуальний підхід допомагає аналізувати та розуміти мотив Криму у літературі через взаємодію з іншими текстами та культурою.

Цитування літературних творів: У романі Серри Менекай «З Алушти віють вітри. Одна кримська пісня», можна виявити цитати та аллюзії до поезій Тараса Шевченка, де він оспівує Крим. Наприклад, відомий вірш «Сон» Шевченка може бути цитований або аллюдований у контексті роману [4, с. 306].

Порівняння з іншими творами: Порівняння мотиву Криму в романі Серри Менекай зі зображенням Криму в творах інших українських письменників, наприклад, Івана Франка або Олени Пчілки. Це допоможе визначити спільні та відмінні риси українського літературного сприйняття Криму. Спільні риси (історична спадщина, природа та ландшафт, українські письменники та культурний мікс), відмінні риси (специфічна історія і культура, сучасні проблеми, мовний аспект).

Виявлення образів та символів: У романі існують образи та символи, які співпрацюють з іншими літературними творами. Наприклад, образ Кримських гір є символом свободи та незалежності, що асоціюється з образами великих гір у літературі.

Діалог з культурною спадщиною: Роман містить посилання на історичні події, легенди та інші аспекти культурної спадщини Криму, які взаємодіють із літературою. Наприклад, згадка про Другу світову війну відкриває діалог із культурною спадщиною та історією регіону.

Сприйняття та інтерпретація читачами: Аналіз реакції читачів на спосіб, яким представлений мотив Криму в романі, може вказати на різні інтерпретації та реакції, які виникають у результаті інтертекстуального діалогу з іншими текстами і культурою [5, с. 1–29].

Отже, інтертекстуальний підхід вивчення мотиву Криму допомагає розкрити багатогранність та багатшаровість цього мотиву в літературі, а також його роль у літературному доробку та культурному контексті.

Дослідивши роль і місце мотиву Криму в українській та світовій літературі, ми визначили, що Крим став об'єктом

літературного вивчення у різних контекстах та відомий з творів видатних поетів і письменників.

Також ми розглянули інтертекстуальний підхід до вивчення мотиву Криму, вказавши на важливість аналізу інтертекстуальних зв'язків та посилань на інші твори літератури та культури, пов'язані з Кримом. Цей підхід допомагає розкрити багатогранність мотиву та його роль у формуванні літературного контексту. Розуміння ролі та місця мотиву Криму у літературі важливе для розкриття його значення для письменників і читачів, а також для аналізу та інтерпретації літературних творів, що використовують цей мотив. Він продовжує викликати інтерес і надихати літературний світ, а його значення варіює від епохи до епохи, від автора до автора.

Література:

1. Овдійчук Л. М. Інтертекстуальність як один із методів аналізу художнього твору на уроках літератури. Педагогічні науки : зб. наук. праць. Херсон : ХДУ, 2008. С. 90–93.
2. Просалова В. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика. Навчальний посібник. Вінниця, 2019, 206 с.
3. Шаповал М. Інтертекстуальність: історія, теорія, поетика : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2013. 167 с.
4. Шевченко Т. Г. Кобзар / Українська вільна Академія наук в Канаді. Інститут Шевченкознавства. – Вінніпег: Видавнича спілка «Тризуб». 2014, 468 с.
5. Plett, H. F. "Intertextualities", *Intertextuality*, (Ed. Heinrich F. Plett), Walter de Gruyter and Co., Berlin and New York, pp. 1991, 1–29.

Pokrovska I., Kozlov Yu. Intercultural dialogue in literary context: The Crimean motif in the novel "Winds Blow from Alushta" and its intertextual aspects

Summary. The research aims to analyze intercultural dialogue in a literary context, particularly through the lens of the Crimea motif in the novel "Winds Blow from Alushta". The study explores the intertextual aspects of this motif,

focusing on its influence on the plot and character portrayals. It investigates how writers use literary language to express intercultural relationships and interactions, especially through the Crimea motif. The results of the study are essential for understanding cultural interconnections in literature.

The literary analysis within the master's thesis concentrates on intercultural dialogue and its manifestation in the novel "Winds Blow from Alushta", specifically in the context of the Crimea motif. The study reveals the impact of various cultural contexts on the reader's perception of the motif and defines its role in shaping the identity of the literary work. The research takes into account intertextual aspects, uncovering how the Crimea motif interacts with other literary texts and cultural codes. The Crimea motif in literature has played and continues to play a significant role. This motif encompasses specific features of the Crimean Peninsula, its history, and culture, being employed by writers for various literary purposes and imagery. In a substantive exploration of the relationship between the Crimea motif and contemporary social and political issues, as well as its representation in the work "Winds Blow from Alushta" by Serra Menekay, a profound influence of cultural heritage on the formation of identity and expression of protest becomes evident.

Literary works, in this context, assume a pivotal role in reproducing history and memory, actively contributing to discussions on relevant social issues. Notably, the Crimea motif in Menekay's work not only unravels the past but also illuminates contemporary problems, including occupation and the struggle for freedom. This enables readers to gain a deeper understanding of the essence of cultural identity and its impact on shaping consciousness in the era of globalization and modern challenges.

Key words: intercultural dialogue, literary context, Crimean motif, intertextual aspects, plot, character images, literary language, intercultural relations, interaction, cultural connections, literary analysis, identity, cultural heritage, social issues, globalization.